

จาโปตาแง แก้งจน คนเมืองยะลา

๑. ที่มา/ความสำคัญ

อำเภอเมืองยะลาเป็นหน่วยงานหลักในระดับพื้นที่ มีภารกิจและหน้าที่ในการขับเคลื่อนและแปลงนโยบายของรัฐบาล กระทรวง กรม จังหวัด ไปสู่การปฏิบัติหรือการพัฒนาให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในทางปฏิบัติ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน พัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิต

อำเภอเมืองยะลามีเขตพื้นที่ครอบคลุม จำนวน ๑๔ ตำบล (๘๑ หมู่บ้าน และ ๔๔ ชุมชนในเขตเทศบาลนครยะลา) มีจำนวนครัวเรือนจากการจัดเก็บข้อมูล จปฐ. ปี ๒๕๖๔ จำนวน ๓๐,๓๘๕ ครัวเรือน มีประชากร จำนวน ๘๘,๙๗๒ คน ประชากรประกอบอาชีพ ๓ ลำดับแรก ๑. รับจ้างทั่วไป ร้อยละ ๒๓.๗๑ ๒. เกษตร ทำสวน ร้อยละ ๑๑.๐๒ และ ๓. ค้าขาย ร้อยละ ๙.๗๑ ปัญหาหลักในพื้นที่ มีดังนี้ ๑. ปัญหาความยากจน สาเหตุเนื่องจากประชากรในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งมีวิถีที่เป็นข้อห้ามในการคุมกำเนิดโดยไม่มีความจำเป็นต่อสุขภาพมารดา จึงทำให้มีครอบครัวขนาดใหญ่ ลูกหลานอยู่อาศัยร่วมกันหลายคน ส่งผลให้รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย กอปรกับสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID – ๑๙) ที่ไม่สามารถออกไปประกอบอาชีพได้ตามปกติ และสภาพอากาศที่แปรปรวนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่งผลให้พืชผลทางการเกษตรไม่ได้ผลผลิตเท่าที่ควร ส่งผลให้เกิดรายได้ไม่เพียงพอเพิ่มมากยิ่งขึ้น ซึ่งอำเภอเมืองยะลามีครัวเรือนตกเกณฑ์ จปฐ. ปี ๒๕๖๔ จำนวน ๓๓๙ ครัวเรือน ครัวเรือนตกเกณฑ์ TPMAP ปี ๒๕๖๕ ทั้ง ๕ มิติ จำนวน ๓,๑๖๒ ครัวเรือน ประกอบด้วย มิติที่ ๑ ด้านสุขภาพ จำนวน ๕๐๙ ครัวเรือน มิติที่ ๒ ด้านความเป็นอยู่ จำนวน ๕๓๑ ครัวเรือน มิติที่ ๓ ด้านการศึกษา จำนวน ๘๐๑ ครัวเรือน มิติที่ ๔ ด้านรายได้ จำนวน ๑,๙๗๕ ครัวเรือน และ มิติที่ ๕ ด้านการเข้าถึงบริการภาครัฐ จำนวน ๓ ครัวเรือน กลุ่มคนเปราะบาง ๑,๓๙๖ คน และผู้ถูกผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน ๓,๐๘๑ คน หากไม่เร่งให้การดูแลช่วยเหลือ พัฒนาคนให้มีอาชีพ มีรายได้ สร้างความเชื่อมั่นจากครัวเรือนยากจนให้หลุดพ้นจากความยากจน จะส่งผลให้ฝ่ายตรงข้ามที่มีความคิดต่าง โจมตีการทำงานของภาครัฐและเป็นชนวนเหตุในการชักจูงให้ครัวเรือนยากจนไปอยู่ร่วมอุดมการณ์แบ่งแยกดินแดนได้โดยง่าย ๒. ปัญหาน้ำท่วมซ้ำซาก เนื่องจากมีพื้นที่ติดแม่น้ำปัตตานี เป็นพื้นที่รองรับน้ำ จึงเกิดปัญหาน้ำท่วมทุกปี ต้องใช้ระยะเวลาในการแก้ไขปัญหาระยะยาวและต้องใช้เงินงบประมาณเป็นจำนวนมาก ๓. ปัญหาพืชผลทางการเกษตรราคาตกต่ำจากสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป กอปรด้วยประชากรมีรายได้ไม่เพียงพอ จึงไม่สามารถดูแล บำรุง รักษาพืชผลทางการเกษตรให้มีคุณภาพที่ดีได้ อำเภอเมืองยะลาได้วิเคราะห์สภาพปัญหาที่จำเป็นเร่งด่วน ต้องแก้ไขเป็นลำดับต้นๆ คือ ปัญหาความยากจน ซึ่งมีครัวเรือนเป้าหมายมากกว่ามิติอื่นๆ ที่ต้องเร่งแก้ไขให้ความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน เป็นปัญหาปากท้อง เมื่อกินไม่อิ่ม นอนไม่อุ่น เป็นความทุกข์ยากของประชาชน จึงกำหนดโครงการ “จาโปตาแง แก้งจน คนเมืองยะลา” ซึ่งคำว่า “จาโปตาแง” เป็นภาษาพื้นถิ่นของคนมุสลิม แปลว่า “ความร่วมมือ ร่วมใจ การประสานงาน การบูรณาการ” เป็นโครงการที่สื่อให้เห็นถึงหัวใจสำคัญของการทำงานเป็นทีม หน่วยงานทุกภาคส่วน และ ๗ ภาคีเครือข่าย สร้างพลังชุมชน นำไปสู่การขับเคลื่อนและสร้างกลไกการทำงานให้เกิดกิจกรรมการพัฒนา กิจกรรมสาธารณประโยชน์ที่ส่งผลต่อการสร้างสังคมที่เข้มแข็ง การปรับเปลี่ยนค่านิยมให้เสียสละ มีจิตอาสา จิตสาธารณะ เอื้อเฟื้อแบ่งปันผู้อื่น และเป็นพลังสำคัญในการจัดการปัญหาความเหลื่อมล้ำ การพัฒนาตนเอง และการจัดการของชุมชนท้องถิ่น ให้ครัวเรือนยากจนเป้าหมายได้รับการดูแล ยกระดับการพัฒนา ซึ่งนอกจากจะแก้ไขปัญหาคความยากจนแล้ว ยังดูแลแก้ไขปัญหามิติอื่นๆ ควบคู่ไปด้วย ตามแผนงาน

๕ ส. ได้แก่ ส.๑ สร้างการรับรู้ ส.๒ สร้างอาชีพ ส.๓ สร้างกลุ่ม ส.๔ สร้างเครือข่าย ส.๕ สร้างรายได้และมูลค่า ด้วยการ “เปิดใจ คลี่แผน วางเงิน” บูรณาการ ทั้ง “งาน งบ ระบบ คน” ด้วยการน้อมนำหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง และหลักการทรงงาน เป็นเข็มทิศในการพัฒนา

๒. กระบวนการ การขับเคลื่อนกระบวนการ ๕ ส. “जाโปตาแง แก้งจน คนเมืองยะลา”

๒.๑ ส.๑ : สร้างการรับรู้

โดยขับเคลื่อนผ่านกิจกรรมสร้างการรับรู้ในทุกระดับ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้และทัศนคติเชิงบวก และนำหลักการเรียนรู้ไปใช้และขยายผลสู่ชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

๒.๑.๑ ชุมชนทำเอง : การจัดเวทีประชาคม การคัดแยกขยะในครัวเรือน การทำถังขยะเปียก การปลูกผักกิมจั๊ว บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง

๒.๑.๒ ชุมชนร่วมกับภาครัฐ ร่วมกันทำ : การประกาศวาระอำเภอ การส่งเสริมวิถีประชาธิปไตย การดูแลผู้ป่วยติดเตียง การดูแลและแก้ไขปัญหาสุขภาพตนเอง

๒.๑.๓ ภาครัฐทำให้ทั้งหมด : สภากาแฟเพื่อประชาชน พบปะยามเช้า อบรมให้ความรู้ผู้สูงอายุในเรื่อง การป้องกันโรคความดันโลหิตสูง การดูแลผู้ป่วยติดเตียง เพื่อคุณภาพชีวิตดี

๒.๒ ส.๒ : สร้างอาชีพ

โดยขับเคลื่อนผ่านกิจกรรมส่งเสริมอาชีพตามบริบทของสังคม เพื่อให้ครัวเรือนมีอาชีพที่มั่นคง พึ่งพาตนเองได้ ดังนี้

๒.๒.๑ ชุมชนทำเอง : หมูบ้านนำอยู่นำมอง การแปรรูปผักผลไม้ตามฤดูกาล อาสาพัฒนาพื้นที่ ท้องเที่ยว การปรับปรุงภูมิทัศน์ การจัดซื้อเมล็ดพันธุ์เศรษฐกิจพอเพียง

๒.๒.๒ ชุมชนร่วมกับภาครัฐ ร่วมกันทำ : การอบรมมีคฤศก์ท้องถิ่น การขับเคลื่อนกิจกรรมพัฒนาวิถี เศรษฐกิจพอเพียง การมอบเงินซากาดสร้างอาชีพ

๒.๒.๓ ภาครัฐทำให้ทั้งหมด : สนับสนุนจัดซื้อเมล็ดพันธุ์เศรษฐกิจ การสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร ส่งเสริมการเลี้ยงปลาในบ่อดิน

๒.๓ ส.๓ : สร้างกลุ่ม

โดยขับเคลื่อนผ่านกิจกรรมสร้างกลุ่มอาชีพและพัฒนาต่อยอดกลุ่มอาชีพในพื้นที่ให้มีศักยภาพ ดังนี้

๒.๓.๑ ชุมชนทำเอง : การจัดตั้งกลุ่มอาชีพ การตั้งกติกาและข้อระเบียบบังคับกลุ่ม ถอดบทเรียน กลุ่มเดิมเรียนรู้กลุ่มใหม่ การศึกษาดูงาน

๒.๓.๒ ชุมชนร่วมกับภาครัฐ ร่วมกันทำ : การอบรมและพัฒนาอาชีพ การเสริมสร้างความเข้มแข็ง กลุ่ม การจัดทำแผนธุรกิจ การจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย

๒.๓.๓ ภาครัฐทำให้ทั้งหมด : การส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ การส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิต ส่งเสริมสัมมาชีพชุมชน

๒.๔ ส.๔ : สร้างเครือข่าย

โดยขับเคลื่อนผ่านกิจกรรมสร้างและเสริมสร้างเครือข่ายในการขับเคลื่อน “जाโปตาแง แก้งจน คนเมือง ยะลา” จำนวน ๑๐ เครือข่าย เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายและหนุนเสริมให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง เกิดสังคมแบ่งปัน ดังนี้

๒.๔.๑ ชุมชนทำเอง : ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนกิจกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดทำฐานข้อมูลประเภทกลุ่ม องค์กร เครือข่าย ร่วมกิจกรรมการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน ส่งเสริมวิถีประชาธิปไตย กิจกรรมชุมชนรวมใจผู้สูงอายุ

๒.๔.๒ ชุมชนร่วมกับภาครัฐ ร่วมกันทำ : กิจกรรมเนื่องในสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การเชื่อมโยงเครือข่ายทุกระดับ

๒.๔.๓ ภาครัฐทำให้ทั้งหมด : อบรมสัมมนาเชื่อมโยงเครือข่ายกองทุนแม่ของแผ่นดิน เครือข่าย OTOP เครือข่ายส่งเสริมวิถีประชาธิปไตย

๒.๕ ส.๕ : สร้างรายได้และมูลค่า

โดยขับเคลื่อนผ่านกิจกรรมส่งเสริมการเพิ่มรายได้ มีช่องทางการตลาด การสร้างมูลค่าเพิ่ม และโอกาสในการช่วยเหลือคนยากจน ผู้ด้อยโอกาส กลุ่มคนเปราะบาง อย่างยั่งยืน สร้างศูนย์จิตอาสาให้ครอบคลุมทุกตำบล เพื่อให้ ๑) คริวเรือนเป้าหมายผ่านเกณฑ์รายได้ จปฐ. ๔๐,๐๐๐ บาท/คน/ปี ๒) คริวเรือนยากจนมีความสุขมวลรวมเพิ่มขึ้น ๓) คริวเรือน TPMAP ๕ มิติ ได้รับการเยี่ยมเยียน ค้นหา ๔ ท ครอบคลุม ร้อยละ ๑๐๐ ๔) มีศูนย์ผู้นำชุมชนจิตอาสาครอบคลุม ร้อยละ ๑๐๐ ดังนี้

๒.๕.๑ ชุมชนทำเอง : การแบ่งปันเมล็ดพันธุ์ผัก การเอามื้อสามัคคีแปลงโคก หนอง นา กิจกรรมชุมชนรวมใจผู้สูงอายุ

๒.๕.๒ ชุมชนร่วมกับภาครัฐ ร่วมกันทำ : แข่งขันกีฬาเชื่อมสัมพันธ์สตรีเมืองยะลา การซ่อมแซมบ้านผู้ตกเกณฑ์ TPMAP

๒.๕.๓ ภาครัฐทำให้ทั้งหมด : ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส

๓. แนวทางปฏิบัติที่เป็นเลิศ

๓.๑ ผู้นำ

นายอำเภอเป็นผู้นำมีวิสัยทัศน์ ปฏิบัติงานอย่างจริงจัง จริ่งใจ เสียสละ มีความพยายาม ขยัน สามารถเป็นต้นแบบที่ทำให้เกิดผู้นำในพื้นที่

๓.๒ การวางแผน

โดยใช้ข้อมูลแผนงาน งบประมาณ องค์กรความรู้ของบุคลากร เป้าหมายงาน ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ในการนำมาวิเคราะห์ จัดระบบงานให้สามารถทำงานร่วมกันได้

๓.๓ การบูรณาการ

การบูรณาการในการแก้ไขปัญหาโดยใช้สารสนเทศ เครื่องมือ เทคโนโลยี องค์กรความรู้ บุคลากร งบประมาณ ระบบงาน ร่วมกันในแนวราบ จนนำไปสู่การเกิดนวัตกรรมในงานพัฒนาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่อื่น ๆ

๓.๔ การมีส่วนร่วม หรือ จาโปตาแง

การร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจกันของคนในชุมชนเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันการสร้างทีมงาน จิตอาสา เครือข่าย ในการลงมือปฏิบัติงานอย่างร่วมแรงร่วมใจ โดยมีจุดร่วมกันคือ “การแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้ประชาชนในพื้นที่” โดยมีผู้นำ (นายอำเภอที่ลงมือปฏิบัติจริง) เป็นแรงบันดาลใจในการทำงานเพื่อให้เกิดผู้นำในการแก้ไขปัญหาให้ประชาชน

๔. ผลการดำเนินงาน

๔.๑ กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับประโยชน์จากการดำเนินแผนงาน/โครงการ

๑) คริวเรือนตกเกณฑ์ จปฐ. ปี ๒๕๖๔ จำนวน ๓๓๙ คริวเรือน คริวเรือนตกเกณฑ์ TPMAP ปี ๒๕๖๕ ทั้ง ๕ มิติ จำนวน ๓,๑๖๒ คริวเรือน ประกอบด้วย มิติที่ ๑ ด้านสุขภาพ จำนวน ๕๐๙ คริวเรือน มิติที่ ๒ ด้านความเป็นอยู่ จำนวน ๕๓๑ คริวเรือน มิติที่ ๓ ด้านการศึกษา จำนวน ๓๐๙ คริวเรือน มิติที่ ๔ ด้านรายได้ จำนวน ๑,๙๗๕ คริวเรือน และ มิติที่ ๕ ด้านการเข้าถึงบริการภาครัฐ จำนวน ๓ คริวเรือน กลุ่มคนเปราะบาง จำนวน ๑,๓๙๖ คน และผู้ถูกผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน ๓,๐๘๑ คน มีอาชีพ มีรายได้ เกิดการรวมกลุ่ม สร้างเครือข่าย ได้รับการพัฒนาศักยภาพ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ และสภาพจิตใจที่ได้รับการฟื้นฟู เยียวยาจากทุกภาคส่วน เกิดพลังในการพัฒนา และแบ่งปันประสบการณ์และเป็นต้นแบบในการใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้แก่คริวเรือนอื่น

๒) ส่วนราชการทุกภาคส่วน เกิดการบูรณาการกันอย่างจริงจัง ทั้ง “งาน งบ ระบบ คน” ก่อให้เกิดความร่วมมือที่เห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น มีเป้าหมายในการพัฒนาที่ชัดเจน

๓) ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ได้รับการพัฒนาศักยภาพ

๔) อำเภอเมืองยะลามีศูนย์จิตอาสาเพิ่มขึ้น จำนวน ๑๓ แห่ง มีสถาบันเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอ ๑ แห่ง เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้การพัฒนาพื้นที่ในทุกมิติ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืน

๔.๒ ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับในรูปแบบมูลค่าทางเศรษฐกิจและ/หรือสังคมที่เพิ่มขึ้นจากการดำเนินโครงการ

๑) คริวเรือนยากจนเป้าหมายและประชาชนในพื้นที่อำเภอเมืองยะลา ได้รับในรูปแบบมูลค่าทางเศรษฐกิจ การสนับสนุนกิจกรรม/โครงการ จำนวน ๑๐๑ โครงการ รวมเป็นเงิน ๑๘,๐๕๒,๕๓๑ บาท ตามแผนงาน ๕ ส. ดังนี้

ส.๑	สร้างการรับรู้	จำนวน ๒๕ โครงการ	เป็นเงิน ๔,๖๔๑,๙๖๐ บาท
ส.๒	สร้างอาชีพ	จำนวน ๔๔ โครงการ	เป็นเงิน ๑,๙๒๐,๑๗๑ บาท
ส.๓	สร้างกลุ่ม	จำนวน ๕ โครงการ	เป็นเงิน ๑,๑๗๙,๒๕๐ บาท
ส.๔	สร้างเครือข่าย	จำนวน ๗ โครงการ	เป็นเงิน ๖๔๐,๘๐๐ บาท
ส.๕	สร้างรายได้และมูลค่า	จำนวน ๒๑ โครงการ	เป็นเงิน ๙,๖๗๐,๓๕๐ บาท

๒) คริวเรือนยากจนเป้าหมายและประชาชนในพื้นที่อำเภอเมืองยะลา ได้รับรูปแบบมูลค่าทางสังคม เมื่อมีสภาพทางเศรษฐกิจที่ดีแล้ว สภาพของด้านจิตใจดีขึ้น มีความสุข ชีวิตครอบครัวอบอุ่น มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ได้รับการยอมรับจากสังคมมากขึ้น มีสภาพร่างกายและสภาพจิตใจที่มีความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสา และพร้อมจะเรียนรู้ แบ่งปันประสบการณ์ที่ดีให้แก่คริวเรือนอื่นต่อไป ในส่วนของภาครัฐ และภาคีเครือข่าย ได้รับการยอมรับจากประชาชนมากขึ้น เกิดทัศนคติเชิงบวก สร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้นกับคริวเรือนกลุ่มเป้าหมายและประชาชนในพื้นที่ เป็นการรักษามวลชนให้ไม่ติดกับดักของสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงได้ทั้ง “อิมใจผู้ให้ อุ่นใจผู้รับ”

๕. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

๕.๑ กระบวนการ

การลงมือทำตามแผนอย่างเป็นขั้นเป็นตอน และลงมือทำอย่างต่อเนื่อง การติดตามงาน ประเมินผลงาน ทบทวนผลการปฏิบัติงาน นำไปสู่การปรับปรุงการปฏิบัติงาน เพื่อแก้ไขปัญหาให้ประชาชนในพื้นที่ ให้ความสำเร็จอย่างยั่งยืน

๕.๒ เป้าหมาย

ส่วนราชการ เครือข่าย จิตอาสา มีเป้าหมายเดียวกันในการทำงานคือ “ประชาชนในพื้นที่” ลงมือปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง คร้วเรือนเป้าหมายตั้งใจ ให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จ คือ คร้วเรือนมีรายได้ และพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

๖. ข้อเสนอแนะ

โครงการ “जाโปตาแง แก้งจน คนเมืองยะลา” มีปัจจัยสำคัญที่สามารถขับเคลื่อนให้สำเร็จได้ คือ กระบวนการ และเป้าหมาย โดยใช้กระบวนการที่พัฒนากระบวนการทำงาน (Work Procees Improvement) เริ่มตั้งแต่การกำหนดแผนงาน/โครงการ ออกแบบกระบวนการ/ขั้นตอนการทำงานให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และปัญหาความต้องการของประชาชนพื้นที่ การติดตามประเมินผล การทบทวน การปรับปรุง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งเป้าหมายมีผลกระทบเป็นวงกว้างในพื้นที่จึงสามารถดึงศักยภาพจากผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ที่มีภาวะผู้นำ มีจิตอาสา รวมกันเป็นเครือข่าย เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย จนไปถึงการทำงานร่วมกัน แก้ไขปัญหาร่วมกัน ในรูปแบบแนวราบ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่คุณภาพชีวิตที่ดี สามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถพัฒนาตนเองได้ตามบริบทพื้นที่